

به نام خدا

گامی در پژوهش

مؤلف:

مریم فرهادی

(کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی)

انتشارات خانه علوم تربیتی

۱۳۹۶

سرشناسه : فرهادی، مریم، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور : گامی در پژوهش / مولف مریم فرهادی.
مشخصات نشر : تهران: خانه علوم تربیتی، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری : ۱۲۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۶۸۵-۵-۷
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۱۹ - ۱۲۰.
موضوع : تحقیق -- روش شناسی
موضوع : Research -- Methodology
رده بندی کنگره: ۱۳۹۶/Q۱۸۰ ۴۵ ف ۹ / ۵۵
رده بندی دیویی : ۰۰۱/۴۲
شماره کتابشناسی ملی : ۴۹۹۰۲۵۲

نام کتاب : گامی در پژوهش
مولف : مریم فرهادی (farhadimaryam705@yahoo.com)
ناشر : خانه علوم تربیتی
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد : پروانه مهاجر
تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول - ۱۳۹۶
چاپ : مدیران
قیمت : ۱۰۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۶۸۵-۵-۷
تلفن های مرکز پخش : ۳۵۰۹۶۱۴۵ - ۳۵۰۹۶۱۴۶ - ۰۵۱
www.chaponashr.ir

فهرست عناوین

صفحه	عنوان
۵	پیشگفتار
۷	فصل اول
۷	مقدمه
۹	پژوهش (تحقیق) چیست؟
۱۰	رویکرد پژوهشی
۱۱	اهمیت و ضرورت پژوهش
۱۱	انواع اصلی و روش‌های معمول پژوهش
۱۲	اهمیت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی
۱۳	رابطه پژوهش و توسعه‌ی کشور
۱۴	اهمیت رویکرد پژوهش‌مدار در آموزش رسمی
۱۴	نقش پژوهش در تصمیم‌گیری‌های کلان
۱۵	فرایند پژوهش
۱۷	پژوهشگر کیست؟
۱۸	ویژگی‌های یک پژوهشگر موفق
۱۹	مهم‌ترین ویژگی‌های تحقیق
۲۲	معیارهای انتخاب یک موضوع

صفحه	عنوان
۲۶	فصل دوم
۲۶	تدوین پایان نامه
۲۶	تعیین موضوع
۳۱	طرح تحقیق
۵۱	ادبیات و پیشینه تحقیق
۵۴	روش شناختی تحقیق
۶۸	تجزیه و تحلیل داده‌ها
۶۹	بحث و نتیجه‌گیری
۷۰	فصل سوم
۷۰	تدوین مقاله
۷۲	از کجا شروع کنیم؟
۷۳	اصول و معیارهای محتوایی پژوهش علمی
۷۵	انواع مقالات
۷۸	ساختار مقالات علمی
۸۲	ساختار مقاله مبتنی بر پژوهش میدانی
۸۵	ساختار مقاله مبتنی بر پژوهش کتابخانه‌ای
۸۷	معرفی مجلات
۹۴	فصل چهارم
۹۴	آیین نگارش
۱۱۹	منابع

پیشگفتار

کتاب باید زنده، پویا و پاسخ‌گوی مخاطب باشد و برای تحقق این امر باید تحولی در شیوه‌ی تدوین آن صورت گیرد. با وجود اینکه پژوهش فرایندی جالب و ماندگار است اما بسیاری از دانشجویها پژوهش کردن و مخصوصاً نوشتن پروپوزال را کاری بس دشوار می‌پندارند و در حین انجام پژوهش خود خسته و دلسرد و احتمالاً از ادامه‌ی انجام آن منصرف می‌شوند؛ مخصوصاً وقتی که پروپوزال آنها مکرراً از طرف استاد راهنما، مورد اصلاح قرار می‌گیرد. بنابراین بسیاری از دانشجویها متحمل هزینه‌های هنگفتی جهت انجام پروپوزال می‌شوند. حال آنکه اگر آنها با شیوه‌ی صحیح و ساختار درست و دقیق پژوهش آشنا باشند، نه تنها ناامید نخواهند شد بلکه مشتاق و جوینده‌ی پژوهش می‌شوند. کتاب موجود با هدف ایجاد انگیزه‌ی پژوهش در دانشجویان به گونه‌ای تدوین شده است که برای همه دانشجویان بخصوص دانشجویان رشته‌های روان‌شناسی و علوم رفتاری، به صورت یک دستورالعمل کاملاً شفاف، مرحله به مرحله شیوه‌ی نوشتن و تدوین پژوهش، شرح داده شده است. که شامل چهار فصل است:

در فصل اول نگاهی اجمالی به پژوهش و پژوهشگر شده است.

فصل دوم شیوه‌ی تدوین پروپوزال و پایان‌نامه مرحله به مرحله توضیح داده شده است.

فصل سوم منحصراً ساختار مقاله‌نویسی را شرح داده است.

و در فصل آخر شیوه‌ی نگارش متون که برای تدوین هر کتاب یا پژوهشی بسیار لازم و ضروری می‌باشد، به طور دقیق و کامل توضیح داده شده است.

از اساتید و دانش‌جویان عزیز انتظار دارم که با ارائه‌ی بازخوردهای دقیق و شفاف در مورد تدوین این کتاب، بنده را یاری دهند و اطمینان داشته باشند که بازخورد آنها را، در ویراست‌های بعدی لحاظ خواهم نمود. در خاتمه، از همه‌ی کسانی که اینجانب را در تهیه و انتشار این اثر یاری دادند، نهایت تشکر و قدردانی را دارم.

«برای به ثمر رساندن هر کاری، فقط باید اقدام کرد.»

مریم فرهادی

پاییز ۹۶

فصل اول

مقدمه

در دنیای امروز، دانایی یکی از محورهای و شاخص‌های اصلی پیشرفت و تعالی هر جامعه به شمار می‌رود. موفقیت روزافزون علم در شناخت جهان هدفدار و قانونمند که با تکیه بر ابتکارات و خلاقیت‌های به ودیعه نهاده شده از سوی خداوند متعال در وجود بشر و بهره‌برداری از قدرت شگرف اندیشه آدمی صورت گرفته، فضای زندگی جدیدی را برای انسان‌ها به ارمغان آورده است. این فضای جدید و این تمدن نوظهور که خود برخاسته از تعاملات عمیق میان تمدنی و میان فرهنگی است، موجد خواست‌ها، نیازها، اندیشه‌ها، مسائل و مشکلاتی است که به نوبه خود توسعه علم و اندیشه را می‌طلبند. در این مسیر اندیشه‌های ژرف در قالب پژوهش‌های بنیادین صورت بحث‌پذیر به خود می‌گیرند و دستمایه‌ی انجام پژوهش‌های کاربردی می‌شوند تا خواست‌ها و نیازها را پاسخ گویند و راه‌حل‌های بهتر و بیشتری برای مسائل و مشکلات جوامع بشری پیشنهاد کنند و همین جاست که نقش موثر و سهم بسزای بخش تحقیقات در روند تحولات جوامع آشکار می‌شود. تحولات زندگی بشر در قرن بیستم نشان از گسترش روزافزون اهمیت علم و تحقیق داشت، به ویژه در نیمه‌دوم این قرن کشورهای صنعتی و در حال توسعه با آگاهی از نقش پژوهش در خلق فن‌آوری و شتاب‌دهی برای توسعه، عمده توجه خود

را مصروف تقویت و ارتقای بخش تحقیق نموده‌اند. از این روست که می‌توان گفت بین پیشرفت بخش تحقیق و شتاب توسعه فراگیر و پایدار در هر کشور ارتباط مستقیم برقرار است. نقش پژوهش در توسعه همه‌جانبه‌ی پایدار، چنان برجسته و انکارناپذیر است که می‌توان آن را بدون تردید نیروی محرکه‌ی توسعه در همه‌ی حوزه‌ها اعم از فرهنگ، اقتصاد، سیاست و جامعه دانست. اما علی‌رغم اعتراف و اذعان نسبت به اهمیت مقوله‌ی پژوهش، این حوزه با دشواری‌های ساختاری و عملکردی فراوانی مواجه است. سنجش سطح دانایی به میزان تولید و مصرف اطلاعات و گسترش دانایی به دسترسی سریع و آسان به منابع علمی موثق وابسته است. دانسته‌های ما یا با مطالعه منابع اطلاعاتی موجود و یا بنا به پژوهش‌هایی که خود انجام می‌دهیم، به دست می‌آید. اگر این دانسته‌ها بر پایه‌ی نتایج پژوهش‌های قبلی باشد، در واقع به مصرف اطلاعات پرداخته‌ایم و اگر مبتنی بر مشاهدات و تحلیل‌های جاری باشد، تلاش ما به تولید اطلاعات منجر شده است؛ بنابراین، منبع اصلی تولید اطلاعات و دانش جدید در واقع حاصل فعالیت‌های پژوهشی است که انجام می‌گیرد. پژوهش در هر موضوع، به هر گونه و در هر سطحی که انجام شود، تلاشی منسجم و نظام‌مند در راستای توسعه دانش موجود درباره موضوع‌هایی است که با آنها سروکار داریم. پژوهش کوششی است برای یافتن بهترین راهکارهای ممکن برای حل مشکلات موجود در عرصه‌های زندگی. همچنین، پژوهش فعالیت منسجم برای رسیدن به شناختی روشن‌تر از مفاهیم پیرامون ماست. در مجموع پژوهش راهی برای گسترش مرزهای دانش و گشودن افق‌های تازه برای آیندگان است. پژوهش دانش نو می‌آفریند. پژوهش امکان کشف کاربرد تازه‌ی دانش کهن را فراهم می‌سازد. پژوهش به آموزش بهتر می‌انجامد، چرا که دانش نو و برنامه‌های آموزشی، مکمل یکدیگرند. پژوهش می‌تواند منبع درآمد باشد. پژوهشی که سرمایه‌ای برای انجام آن در نظر گرفته می‌شود یک منبع مالی است. پژوهش موجب حل مسأله‌ها و تضادهای جامعه می‌شود. پژوهش به بشر این توانایی را می‌دهد که بهتر با دنیای پیرامون خود رابطه برقرار کند و به اهدافش دست یابد. پژوهش موجب پیشرفت جامعه می‌شود. پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی، به منظور گسترش فرهنگ پژوهش

در جامعه و ارج نهادن به مقام شامخ پژوهشگران، ۲۵ آذر از سوی شورای فرهنگ عمومی کشور به نام «روز پژوهش» نامگذاری شد. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نیز از سال ۱۳۷۹ چهارمین هفته آذر ماه را به نام هفته پژوهش نامگذاری کرد. علت نامگذاری چنین روزی این است که در این روز، مردم با اهمیت پژوهش، نقش، جایگاه و تأثیر آن در اداره سازمان‌ها، اداره کشور و جامعه و بهبود وضع زندگی شهروندان آشنایی بیشتری پیدا کنند و از زاویه‌ای دیگر در جریان کارکرد مؤسسات، سازمان‌ها و مجموعه‌هایی که ماهیت وظایف شان، پژوهشی است قرار گیرند. این روز هم چنین فرصتی است تا مردم و دستداران علم و پژوهش با یکدیگر به تعامل پردازند و مردم بیشتر در جریان فعالیت‌های پژوهشی انجام شده در بخش‌های گوناگون کشور قرار گیرند.

پژوهش (تحقیق) چیست؟

کلمه تحقیق، مصدر باب تفعیل، از ریشه حق، به معنای راست کردن سخن، درست کردن وعده و ثابت شدن است. همچنین به معنای حقیقت کردن، درست کردن، به کنه مطلب رسیدن و در واقع چیزی را به دست آوردن، می‌باشد. کلمه پژوه نیز در لغت به معنای تفحص و تجسس است. پژوهش به معنای عمل پژوهیدن، تحقیق کردن، جستجو کردن است. پژوهش کردن، مصدر مرکب و به معنای پژوهیدن، جويا شدن و پی‌جویی کردن است. در واقع تحقیق تلاشی منظم برای رسیدن به حقیقت است. برای پژوهش، تعاریف متعددی شده است. برخی آن را مطالعه‌ی آگاهانه، برنامه‌ریزی شده و روشمند به هنگام رویارویی با مسأله‌ای پیچیده و مبهم به قصد ایجاد وضوح و رفع پیچیدگی و ابهام از آن مسأله گفته‌اند.

علی دلاور، استاد دانشگاه علامه طباطبائی "پژوهش را بحث و گفت‌وگو در زمینه فرایند عام در معارف بشری می‌خواند."

آنچه در همه تعاریف فوق مشترک است، سه ویژگی است که عبارت است از:

فرایندی بودن پژوهش، نظم و استمرار در انجام فعالیت و هدف نهایی که کشف حقیقت یا افزایش آگاهی است. ویژگی سوم به خوبی هدف غایی هر فعالیت پژوهشی و جهت آن را مشخص می‌کند. پژوهش می‌باید با هدف کشف حقیقت صورت پذیرد و در صورتی که این هدف تحقق نیابد، کار پژوهشی ابر است.

در معنای کلی و جامع، پژوهش یعنی؛ جمع آوری، بررسی و تفسیر سیستماتیک داده‌ها به جهت پاسخ دادن به یک سؤال یا حل مشکل خاصی می‌باشد. در واقع هر گونه تلاش جهت درک مجهولات و گسترش دایره معلومات را پژوهش می‌نامند.

بنابراین، هدف از انجام تحقیق یا پژوهش، دستیابی و کشف حقیقت در موضوعی معین است. موضوع معین می‌تواند در رابطه با علوم مختلف مطرح شود. حقیقت کشف شده نیز، ممکن است حقیقتی دینی، علمی، فلسفی، هنری و مانند آن باشد. تحقیق و پژوهش فرایندی وقت‌گیر و زمان‌بر است و بیش از هر چیز نیازمند صبر و شکیبایی مسئولان و پژوهشگران است. در پژوهش معمولاً نقاط ضعف و قوت موضوع یا یک محصول بررسی یا کارکرد یک سازمان و نهاد ارزیابی می‌شود و بر مبنای نتایج به دست آمده از آن پژوهش، می‌توان برای کارایی بیشتر آن نهاد یا آن تولیدات و موضوع‌ها برنامه‌ریزی کرد و راهکارهایی ارائه داد.

رویکرد پژوهشی

موفقیت و توسعه پژوهش در هر جامعه نیازمند گسترش رویکرد پژوهشی (پژوهش مدار) در آن جامعه است. منظور از رویکرد پژوهشی، نگاهی مبتنی بر پژوهش نسبت به موضوع‌های گوناگون است. در این نوع نگاه پیش از هر تصمیم مهم به یافته‌های پژوهش‌های قبلی که به موضوع تصمیم‌گیری ارتباط دارد، توجه می‌شود. به بیان دیگر، در

رویکرد پژوهش مدار از یافته‌های پژوهش‌های قبلی برای بهبود وضع موجود استفاده موثری به عمل می‌آید. کسانی که در فعالیت‌های خود رویکردی پژوهشی دارند، پیش از هر گونه تصمیم به مطالعه وضعیت موجود پرداخته و با تجزیه و تحلیل مشاهدات خود به بهترین راهکارها می‌اندیشند. همچنین، آنان تلاش می‌کنند تا از نتایج آثار سایر پژوهشگران نیز به نحو شایسته‌ای بهره‌گیرند؛ بنابراین، رویکرد پژوهشی به قشر یا گروه خاصی محدود نشده و زمانی سرچشمه اثر خواهد بود که در سطوح و امور گوناگون جامعه نفوذ کرده باشد.

اهمیت و ضرورت پژوهش

نوع و سطح فعالیت‌های پژوهشی یکی از شاخص‌های اصلی توسعه و پیشرفت محسوب می‌شود. موفقیت در تمام فعالیت‌های مربوط به توسعه صنایع، کشاورزی، خدمات و... به گونه‌ای به گسترش فعالیت‌های پژوهشی بستگی دارد. در واقع پژوهش یکی از محورهای مهمی است که ضامن پیشرفت و توسعه پایدار در هر کشور به شمار می‌آید. اگر پژوهشی نشود، دانش بشری افزایش نخواهد یافت و دچار سکون و رکود خواهد شد. بدون انجام پژوهش امور آموزشی نیز از پویایی و نشاط لازم نیز برخوردار نخواهد بود. همه آنچه به عنوان پیشرفت علوم در دوره‌های گوناگون تاریخ می‌شناسیم، حاصل تلاش افرادی است که در کار خود رویکردی پژوهشی داشته‌اند و ذهن پرسشگرشان همواره محرکی برای فعالیت‌های پژوهشی آنان بوده است.

انواع اصلی و روش‌های معمول پژوهش

پژوهش‌های موجود را می‌توان بر پایه معیارهای متعددی دسته‌بندی کرد؛ مثلاً بر پایه چگونگی به کار بستن نتایج پژوهش‌ها می‌توان آنها را به دو دسته «کاربردی» و «بنیادی» تقسیم کرد. نتایج پژوهش‌های کاربردی در کوتاه مدت و برای رفع مشکلات موجود قابل استفاده است. به بیان دیگر، پژوهش‌های کاربردی در حل مسائل جاری مفید هستند و از

این روی با نام «کاربردی» شناخته می‌شوند. معمولاً نیاز به انجام پژوهش‌های کاربردی زمانی احساس می‌شود که روش‌ها و اطلاعاتی که در اختیار داریم، برای حل برخی از مشکلات موجود کافی نیست. در مقابل، پژوهش‌های بنیادی به توسعه و تعمق مبانی علوم مختلف کمک کرده و در دراز مدت امکان گسترش مرزهای دانش بشری را فراهم می‌آورند. شاید یک پژوهش بنیادی به هنگام انجام، کاربرد عینی و مشخصی نداشته باشد، ولی در دراز مدت مبنایی برای توسعه دانایی و انجام سایر پژوهش‌ها خواهد بود. افزون بر این تقسیم‌بندی، پژوهش‌ها را می‌توان بر اساس حوزه موضوعی آنها طبقه‌بندی کرد. مثلاً، پژوهش‌های صنعتی، مذهبی، فرهنگی، کشاورزی، پزشکی و فنی. هر یک از این حوزه‌ها، روش‌ها و اصول خاص خود را در انجام تحقیقات کاربردی و بنیادی دارند که توسط پژوهشگران آن حوزه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

اهمیت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی

کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی به عنوان مراکز اصلی گردآوری و سازماندهی منابع اطلاعاتی ابزار لازم را برای پژوهشگران و توسعه پژوهش فراهم می‌کنند. از آنجا که هیچ پژوهشی نمی‌تواند بدون برقراری پیوند با پیشینه پژوهشی در حوزه موضوعی خود موفق باشد، دسترسی به منابع اطلاعاتی روز، یکی از مهمترین نیازهای پژوهشگران است. همه پژوهشگران نیازمند آگاهی از فعالیت‌هایی هستند که قبلاً در حوزه پژوهشی آنان اتفاق افتاده و یا در زمان حال در جریان است. این آگاهی از طریق دسترسی به منابع اطلاعاتی میسر می‌شود. معمولاً یافته‌های سایر پژوهشگران از طریق مجله‌های علمی، کتاب‌ها، سایت‌های اینترنتی و پایگاه‌های اطلاعاتی منتشر می‌شود. کتابداران و متخصصان اطلاع‌رسانی، متولی گردآوری و سازماندهی این اطلاعات هستند و نتایج پژوهش‌های قبلی را در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهند.

رابطه پژوهش و توسعه‌ی کشور

توسعه‌ی علمی، صنعتی و فرهنگی هر کشور بدون پرداختن به امر پژوهش با موفقیت چندانی همراه نخواهد بود. در واقع پژوهش موتور محرک پیشرفت و توسعه محسوب می‌شود. حتی اگر نشانه‌هایی از توسعه بدون پرداختن به مبانی پژوهشی رخ دهد آن توسعه مستمر و پایدار نخواهد بود و نمی‌تواند مسیر مطمئنی را طی کند. بنابراین، پژوهش مبنای توسعه است و تضمینی برای استمرار توسعه به شمار می‌آید. همچنین، به کار بستن نتایج پژوهش‌های انجام شده در هر زمینه به بهبود راهکارها و روش‌های معمول در زمینه‌های مورد نظر منجر می‌شود. عوامل متعددی در توسعه پژوهش دخالت دارند که ذکر همه آنها در این مختصر نمی‌گنجد. با این حال می‌توان به اختصار عوامل توسعه پژوهش را به سه بخش عوامل سخت‌افزاری، عوامل نرم‌افزاری و نیروی انسانی تقسیم نمود. منظور از عوامل سخت‌افزاری همه امکانات فیزیکی و زیرساخت‌های بنیادی است که امکان انجام پژوهش در حوزه‌های مختلف را برای پژوهشگران فراهم می‌آورد. مثلاً وجود ابزارهای پژوهشی از قبیل دستگاه‌ها و آزمایشگاه‌های پیشرفته و امکانات شبکه‌ای و رایانه‌ای از جمله این منابع سخت‌افزاری محسوب می‌شوند. منظور از امکانات نرم‌افزاری جریان اطلاعات و دانش میان پژوهشگران است که از طریق مجله‌ها و منابع علمی دیگر به صورت چاپی یا الکترونیکی صورت می‌پذیرد. درنهایت، بخش سوم این مجموعه نیروی انسانی و پژوهشگرانی است که با دانش و تلاش خود می‌توانند امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری را به خدمت گرفته و طرح‌های پژوهشی گوناگون را تدوین و اجرا کنند. علاوه بر این، توسعه آتی پژوهش در هر کشور مبتنی بر گسترش رویکرد پژوهش‌مدار در آموزش آن کشور است که از سطح آموزش ابتدایی آغاز شده و تا پایان تحصیلات دانشگاهی استمرار می‌یابد.

اهمیت رویکرد پژوهش‌مدار در آموزش رسمی

منظور از رویکرد پژوهش‌مدار در آموزش آن است که در همه سطوح و مقاطع آموزشی، شیوه‌های تدریس به گونه‌ای باشد که دانش آموزان به مطالعه کتاب‌های درسی اکتفا نکرده و خود با بررسی منابع موجود در موضوع‌های درسی، به گسترش دانش خویش بپردازند. در رویکرد پژوهش‌مدار دانش آموزان چگونه آموختن را می‌آموزند و قادر خواهند بود که به شیوه‌ای علمی دانش خود را توسعه بخشند. توسعه پایدار و همه جانبه در هر کشوری به نحو قابل توجهی در گرو گسترش کمی و کیفی فعالیت‌های پژوهشی آن کشور است. اگر نگاهی دراز مدت به امر پژوهش داشته باشیم، شاید مهمتر از انجام پژوهش در زمینه‌های گوناگون، گسترش رویکرد پژوهش‌مدار در آموزش مقاطع مختلف تحصیلی باشد. دانش آموزان امروز پژوهشگران فردا هستند که با تلاش خود می‌توانند به گسترش مرزهای دانش بپردازند. آموزش موثر روش‌های بهینه پژوهش، ضامن موفقیت پژوهش‌های آینده خواهد بود. بدیهی است که گسترش پژوهش در گرو تعامل سازنده همه بخش‌های آموزشی و پژوهشی کشور است و هیچ یک از سازمان‌ها به تنهایی نمی‌توانند به بهبود وضع پژوهش در کشور کمک کنند. بنابراین، پیشرفت در این زمینه نیازمند عزمی ملی در این باره و توجه به جایگاه پژوهش در زمینه‌های گوناگون است.

نقش پژوهش در تصمیم‌گیری‌های کلان

یکی از عوامل اساسی پیشرفت در کشورهای توسعه یافته، توجه خاص به امر پژوهش است. اصولاً هر نوع پیشرفت و توسعه ارتباط مستقیمی با تحقیقات علمی دارد و رشد و توسعه کشورهای پیشرفته، در نتیجه سرمایه‌گذاری در بخش پژوهش است. حجم وسیع پژوهش‌های علمی در کشورهای توسعه یافته صنعتی گویای این واقعیت است. کشورهای پیشرفته صنعتی بخش قابل توجهی از تولید ناخالص ملی را به سرمایه‌گذاری در امور پژوهشی و تحقیقاتی اختصاص داده‌اند. به گفته کارشناسان، این رقم برای

کشورهای صنعتی پنج درصد است، حال آنکه در ایران این رقم حدود نیم درصد است. پژوهش می‌تواند جلوی بسیاری از دوباره‌کاری‌ها، اتلاف وقت و بودجه را بگیرد. هر قدر موضوعی بزرگ‌تر و با اهمیت‌تر باشد نیاز به پژوهش برای تصمیم‌گیری درباره اجرای آن بیشتر است. این کار، ریسک تصمیم و اجرا را به حداقل می‌رساند. برای برنامه‌ریزی بلند مدت نیز نیاز به تحقیقات بیشتر است. در صورتی که برنامه‌ریزی فاقد پشتوانه تحقیقاتی باشد و به طور همه‌جانبه پیش از آغاز مورد بررسی قرار نگرفته باشد، به یقین در اجرا و عملیاتی شدن با مشکل روبه‌رو خواهد شد. از این رو می‌توان گفت پژوهش به ویژه در تصمیم‌گیری‌های کلان نقش عمده‌ای دارد. از همین روست که بسیاری، پژوهش را «حلقه مفقوده توسعه» یا «سنگ زیر بنای توسعه» می‌نامند. امروزه ضرورت و اهمیت پژوهش بر هیچ کس پوشیده نیست. تا چند دهه پیش، پژوهش و روش‌های آن به عنوان یک گرایش در رشته‌های تحصیلی گوناگون مورد توجه پژوهشگران و اندیشمندان بود و آنان که شیفته پژوهش به معنای کشف حقایق و ارائه‌ی دانش نو بودند، در دانشگاه‌های معتبر جهان این گرایش را فرا گرفتند. با پیشرفت روزافزون این علم در دهه‌های اخیر، روش‌های پژوهش پیشین پاسخگوی نیازهای فرهیختگان نبود. لذا روش‌های پژوهش به یک رشته علمی با تعریف خاص خودنمایی کردند و دنیای پژوهش زیبایی‌های خود را هر چه بیشتر نمایان کرد. همانگونه که می‌دانیم پژوهش، فعالیتی دقیق، منظم و منطقی برای کشف حقایق، دستیابی به دانش نو، حل مسائل و تصمیم‌گیری‌های درست است.

فرایند پژوهش

پژوهش در رشته‌های علمی به شیوه‌های گوناگون انجام می‌شود و نمی‌توان یک روش مشخص که در همه شاخه‌های علوم کاربرد داشته باشد، معرفی کرد. با این حال، اصولی کلی برای فرایند پژوهش در رشته‌های مختلف حاکم است که بیش از آنکه با هم متفاوت باشند به هم شبیه هستند. پژوهش به هر شکل و در هر رشته‌ای که انجام شود، همواره